

Turisseem da sanadad

Model directiv per il chantun Grischun

Cuntegn

Turisse da sanadad	5
Schanza per il Grischun	6
Potenzial	8
Finamiras	12
Realisaziun en il chantun Grischun	13
Proceder e temas	16
Posiziunament	19

Impressum

Maletg da la cuverta Impressiun da saira, guardà giu dal Piz Beverin. © Thomas Häusermann
Concept dal cuntegn e texts Departament da justia, segirezza e sanadad e Departament d'economia publica e fatgs socials
Concept grafic e realisaziun Hü7 Design SA, Tusaun
Stampa communicaziun.ch, Glion
Fotografias Grischun vacanzas, Petr Slavic, Sedrun Mustér turissem, Thomas Häusermann

Favrer 2021

Turissem da sanadad

Turissem da sanadad vul dir servetschs da sanadad ambulants e staziunars diagnostics, terapeutics e da tgira che vegnan offrìs da furnituras e furniturs chantunals en il sector da sanadad e ch'èn cumbinads cun purschidas turisticas.

Da vart da la dumonda vegn differenzià tranter duas gruppas en mira che:

- *profitan da purschidas en ils secturs da la promoziun da la sanadad e dal bainesser,*
- *dovran – senza indicaziun medicinala – prestaziuns preventivas da tgira u terapeuticas, ubain*
- *sa laschan visitar e / u tractar cun ina diagnosa medicinala en instituziuns tgiradas da medias e medis.*

Savens sa maschaidan quests basegns, quai che sto vegnir resguardà cun concepir la purschida.

Turissem da sanadad – schanza per il Grischun

**Cusseglier guvernativ
Peter Peyer**

schef dal Departament da giustia,
segirezza e sanadad

**Cusseglier guvernativ
Marcus Caduff**

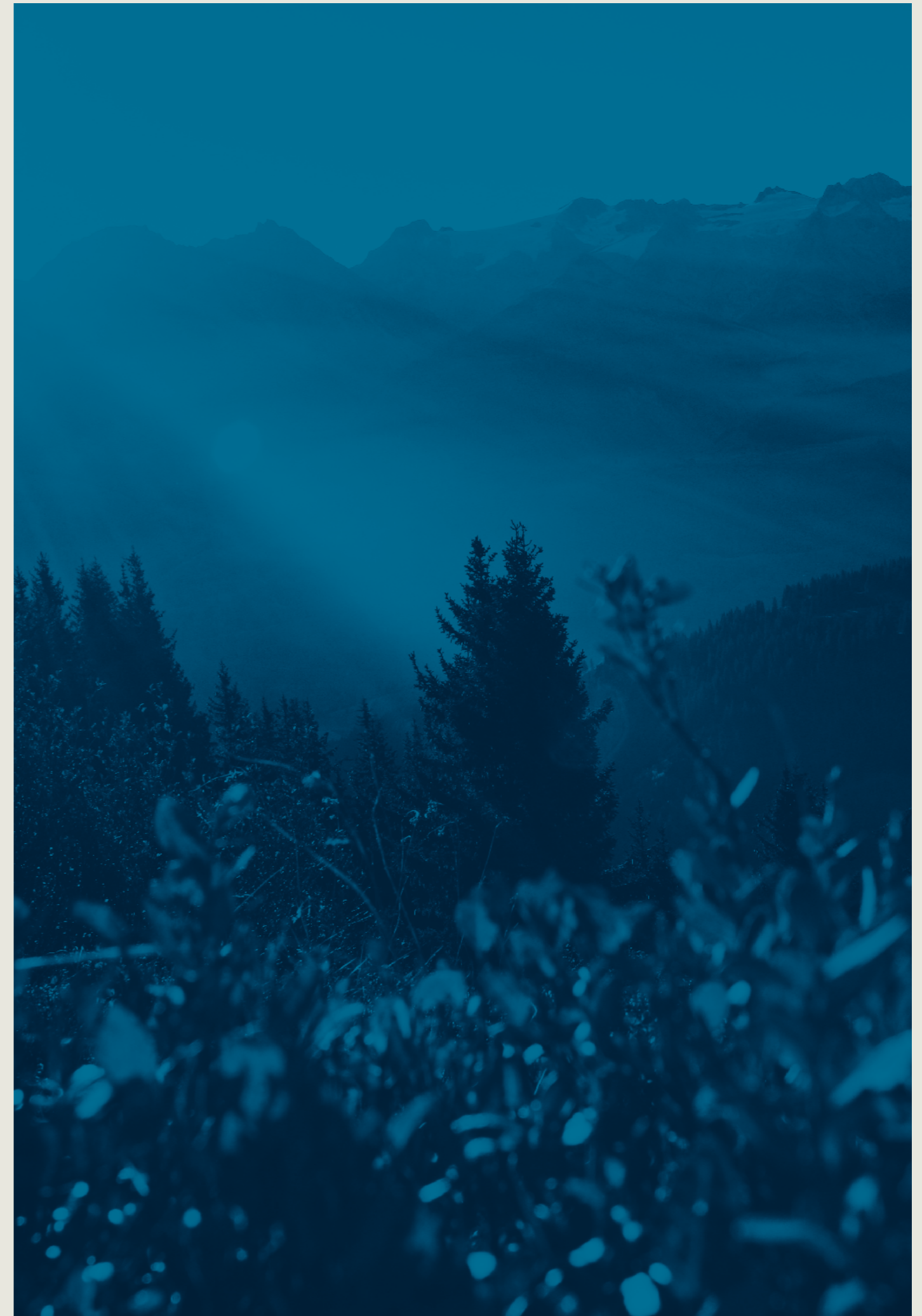
schef dal Departament d'economia
publica e fatgs socials

La conscienza da sanadad en la societad e l'atgna responsabladad e la prevenziun ch'èn colliadas cun quai daventan adina pli impurtantas. Adina dapli umans èn pronts d'investir temp e daners per lur bainstar corporal, spiertal e psichic. Il mantegniment ed il restabiliment da la capaciad da prestaziun fisica e psichica en ils conturns pretensius dad oz survegn ina impurtanza adina pli gronda en il mantegniment da la qualiad da viver.

Grazia a l'infrastructura moderna e d'auta qualiad en las instituziuns da sanadad ed en las destinaziuns turisticas – en cumbinaziun cun l'engaschament da spezialistas e spezialists autamain qualifitgads e cun las cuntradas naturalas e culturalas singularas – posseda il Grischun potenzials da success relevants per pudair s'establiir en moda prosperaivla sin il martgà creschent dal turissem da sanadad.

Cun il model directiv «Turissem da sanadad en il Grischun» qua avant maun vulan il Departament da giustia, segirezza e sanadad (DGSS) sco er il Departament d'economia publica e fatgs socials (DES) dar impuls a las furnituras ed als furniturs da prestaziuns en ils fatgs da sanadad ed en il turissem per concepir purschidas dal turissem da sanadad. Las finamiras tractadas ed ils champs tematics discutads n'èn ni definitivs ni obligants. Las partenarias ed ils partenaris duain vegnir motivads da sviluppar sezs ed en moda coordinada purschidas dal turissem da sanadad e da profitar activamain da las schanzas che quest martgà da nischa porscha.

La Regenza tegna quint dal potenzial che po vegnir activà cun il turissem da sanadad ed è pronta da stgaffir – sin basa dals programs da la Regenza 2017 fin 2020 e 2021 fin 2024 – cundiziuns generalas che gidan a sviluppar purschidas correspudentas. En quest connex èn dumandadas en emprima lingia l'atgna iniziativa, la creatividad e la cumpetenza da las furnituras e dals furniturs da prestaziuns en ils fatgs da sanadad ed en il turissem. Il Post chantunal da coordinaziun per il turissem da sanadad en il Grischun sustegna interessentas ed interessents cun cussegliaziun, cun contacts e cun accumpagnament en lur stentas da sa posiziunar en moda persistenta sin il martgà dal turissem da sanadad.

Potenzial

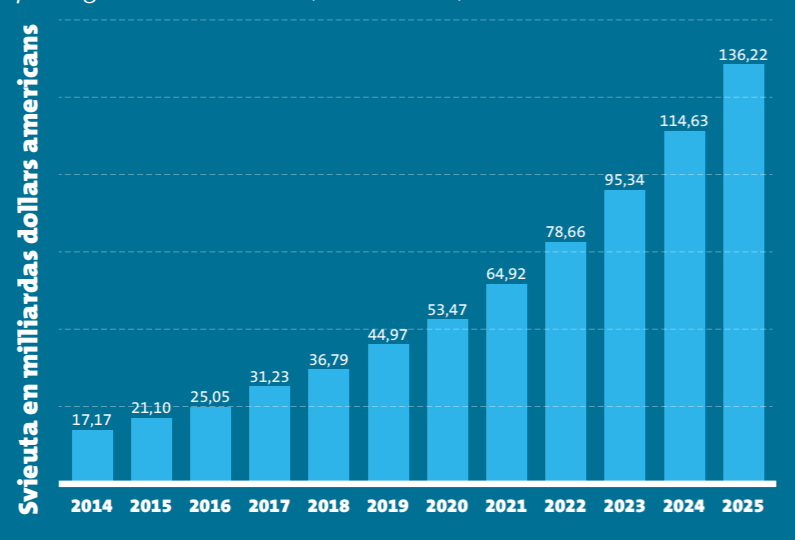
Svilup da la dumonda

Cun l'augment da la conscienza da sanadad da la populaziun crescha er la dumonda da purschidas che promovon, che mantegnan e che restabileschan la sanadad en tut las gruppas da vegliadetgna. Ultra da quai daventa il portfolio da las pussaivladads da purschidas pli grond er grazia a l'avertura da las structures da provediment en ils fatgs da sanadad vers novs segments da martgà sco er tras novaziuns innovativas en la tecnologia medicinala.

Svieuta dal martgà mundial dal turissem medicinal durant ils onns 2014 fin 2025 – valurs prognostigadas en milliardas dollars americans

publitgà da Rainer Radtke, 11-12-2018, Statista 2020

Svilup dal turissem da sanadad en Svizra

Per in tractament medicinal arrivon en Svizra per onn var 20'000 giasts respectivamain pazientas e pazients esters ensemen cun circa 30'000 personas accompagnantas. Tenor las indicaziuns da Svizra turissem, l'organisaziun da marca turistica naziunala, genereschan els uschia tut en tut 490'000 pernottaziuns sco er ina svieuta stimada ordaifer las clinicas da 196 milliuns francs. Sch'il martgà vegn elavurà activamain, fa Svizra turissem quint cun ina creschientscha annuala da 5 pertschient.

Svizra turissem vul manar la Svizra a la testa da las destinaziuns dal turissem da sanadad da l'entir mund e realisescha activitads da promoziun sin ils martgads ch'èn relevants per la creschientscha. Per quest intent è vegnids stabilids partenadis cun ospitals e cun clinicas – er cun instituziuns dal Grischun.

La midada demografica en Svizra chaschuna ina dumonda pli gronda da servetschs da sanadad. Er l'augment da malsognas chaschunadas da la civilisaziun ha per consequenza che la dumonda da prestaziuns en il sector da las malsognas cronicas crescha. Accompagnads da la midada da las valurs avran quests svilups, che van vers in cumportament dals umans che tegna pli fitg quint da la sanadad e che promova la sanadad, novas perspectivas per purschidas cumbinadas tar dimoras da vacanzas.

Turissem da sanadad – in martgà futur per il Grischun

Il Grischun, la regiun da vacanzas la pli gronda da la Svizra, po sviluppar in potenzial commercial supplementar sin il martgà futur «turissem da sanadad». Destinaziuns pon sviluppar novas cumbinaziuns da purschidas independentas da la stagiun en ils secturs da la sanadad e dal turissem e sa posizionar sco regiuns da sanadad. Per avrir novs martgads cun servetschs dal turissem da sanadad che han posiziuns da nischa en il portfolio da las purschidas dal chantun dovri in'orientaziun a lunga vista cun ina via che vegn instradada en pitschens pass. Regiuns cumparegliablas en pajais vischins van questa via consequentamain e cun success gia dapi decennis.

Champ d'acziun strategic

La Confederaziun ed ils chantuns vesan en il turissem da sanadad in potenzial per l'economia regiunala. Cun realisar la Nova politica regiunala stattan en il center – sco accents da promoziun – systems da valorisaziun orientads a l'export – tranter auter er en l'economia da sanadad. Qua duai vegnir rinforzà il svilup da purschidas per il martgà naziunal, ma er internaziunal. Correspundentamain è vegni integrà sco champ d'acziun strategic en ils programs da la Regenza 2017 fin 2020 e 2021 fin 2024 il profitar da las schanzas e dals potenzials en il sector dal turissem da sanadad.

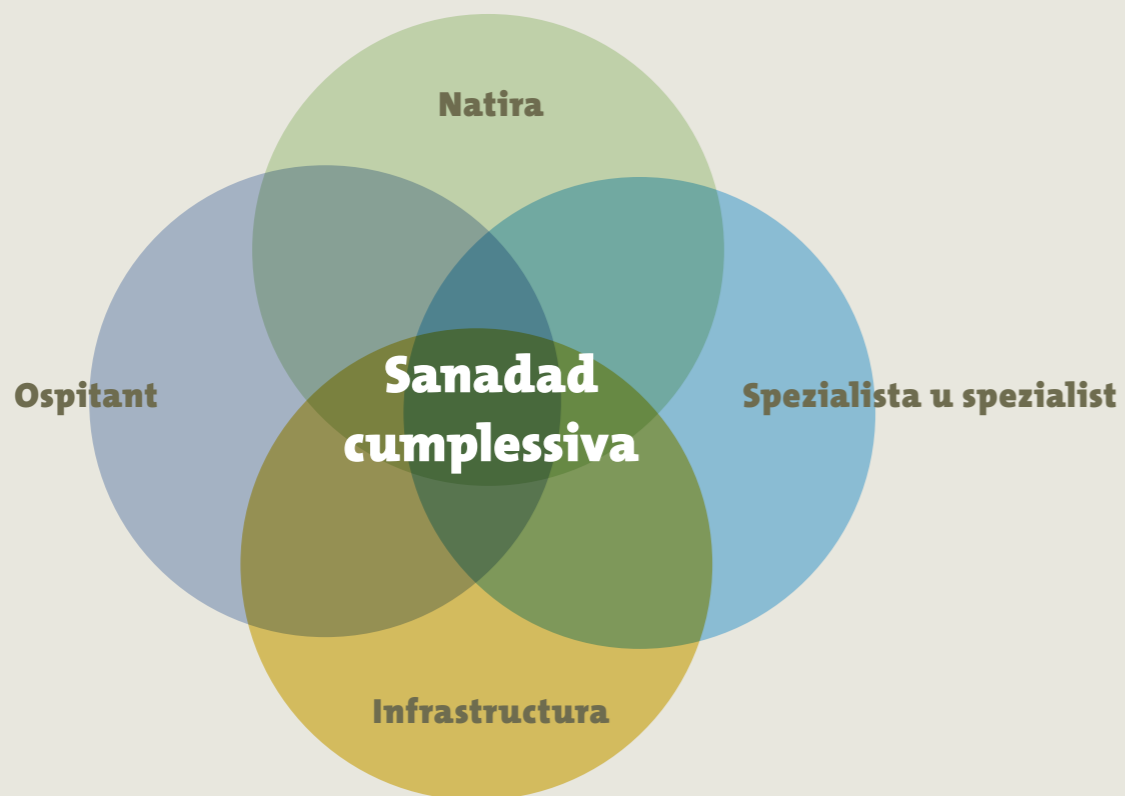

Potenzials da success

Il Grischun ha premissas idealas per sviluppar e per metter a disposiziun purschidas per il turissem da sanadad:

- *in provediment da sanadad ambulat e staziunar decentral d'alta qualitat (ospitals, clinicas e centers medicinalis, instituziuns da la reabilitaziun, bogns da cura ed instituziuns da tgira sco er medias, medis, terapeutas e terapeuts),*
- *cumpetenzas creschidas istoricamain en la promoziun da la sanadad en cumbinaziun cun*
- *purschidas turisticas orientadas a valurs ed a raschuns en manaschis d'alloschament attractivs,*
- *cuntradas natirals e culturalas intactas e climaticamain adattadas per sustegnair la promoziun da la sanadad.*

La singularitad da quests potenzials da success che stattan en in effect reciproc in cun l'auter, resulta da lur cumbinaziun intelligente. Els duain vegnir rendids accessibels e sviluppads sistematicamain vinavant cun partenadis da cooperaziun innovativs e cun purschidas attractivas orientadas a la dumonda en ils secturs da la sanadad e dal turissem sco er als puncts da contact da quels. Cun quai vegnan giasts sco er pazientas e pazients motivads da profitar da servetschs dal turissem da sanadad en il chantun Grischun.

Visiun

En Svizra s'etablescha il Grischun sco emprima adressa per il turissem da sanadad.

Finamiras

Rinforzar il Grischun sco piazza da sanadad

Ina da las finamiras principalas da la politica da sanadad dal chantun è quella da rinforzar tut il Grischun sco piazza da sanadad e da sustegnair cun quai las infrastructuras da provediment en las regiuns dal provediment da la sanadad. Qua po il turissem da sanadad sco martgà da nischa prestar sia part.

Rinforzar il turissem

Il svilup da purschidas dal turissem da sanadad, che na dependan betg da la stagiun duai avrir pussaivladads da retgav supplementaras a las furnituras ed als furniturs da prestaziuns turisticas ed en spezial als manaschis d'alloschament.

Ultra da quai poi vegnir fatg quint cun effects da multiplicatur tras las purschidas turisticas ch'existan gia.

Rinforzar la rentabilitad

Cun extender ils servetschs existents e cun sviluppar servetschs novs ed innovativs duai vegnir tegnì quint da la dumonda creschenta en il turissem da sanadad. Uschia po vegnir augmentada l'occupaziun dals manaschis en ils fatgs da sanadad ed en il turissem. Qua tras vegn er prestada ina contribuziun a lur rentabilitad sco er a lur libertad d'agir d'interpresa e pia a la supportabladad finanziaria a lunga vista da quellas.

Rinforzar l'attractivita da l'economia locala

Las instituziuns dals fatgs da sanadad n'èn betg mo da gronda impurtanza per il provediment da la populaziun indigena e dals giasts da quella, ellas èn er ina part impurtanta en la chadaina dals servetschs da l'economia publica. Da las activitads dal turissem da sanadad che extendan la paletta da purschidas, po er profitar la populaziun indigena.

Diversifitgar la structura da branscha

Novs servetschs inditgads dal turissem da sanadad genereschan ina valorisaziun supplementara en tut las branschas e gidan a gulivar las fluctuaziuns tar las dumondas. Plinavant gidan els a mantegnair ed ad amplifitgar plazzas da lavur e da scolaziun attractivas e qualifitgadas, e quai suror ils secturs da la sanadad e dal turissem.

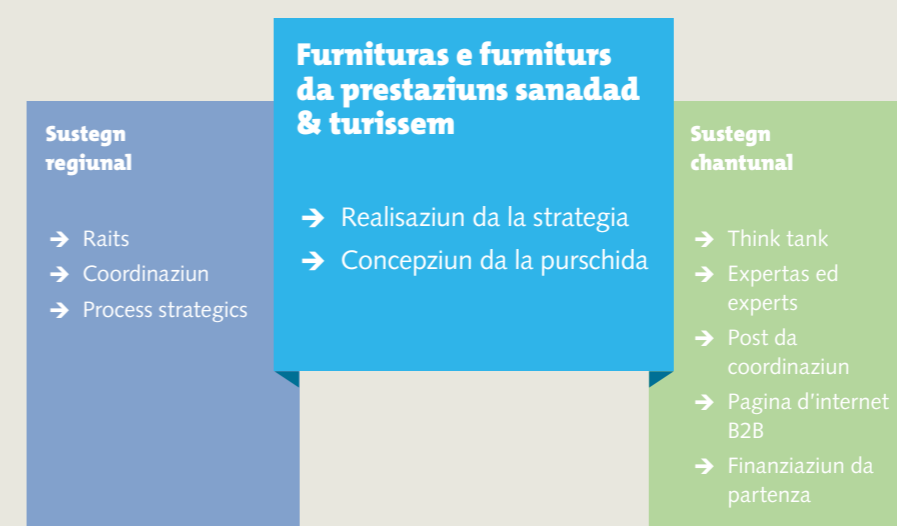
Realisaziun en il chantun Grischun

Basas strategicas

Per sustegnair las autoritads e l'administraziun a realisar il punct central da svilup «Turissem da sanadad» è vegnida numnada ina gruppa directiva chantunala che ha er gidà a concepir il process per sviluppar la strategia. En il rom d'in partenadi d'innovaziun cun il Forum economic dal Grischun è vegnì elavurà il studi «Sana per Raetia». En quel vegnan mussadas in pèr pussaivladads, co che instituziuns sco er partenarias e partenaris da servetsch pon sa posiziunar cun success sin il martgà (wirtschaftsforum-gr.ch).

En il rom d'ina analisa interiura ed exteriura è vegnids registrads il svilup da las purschidas en il turissem da sanadad sco er la dumonda da prestaziuns dal turissem da sanadad en Svizra ed en auters pajais e cumparegliads cun la paletta da purschidas actuala en il Grischun. Sin basa da quai è vegnids elavurads – ultra dals secturs da fatschenta existents – er secturs da fatschenta novs ed amplifitgabels ch'èn adattads per iniziar in svilup economic per purschidas e purschiders da servetschs sco er per las regiuns.

Turissem da sanadad en il Grischun

Furnituras e furniturs da prestaziuns

D'ina impurtanza centrala per il svilup economic èn interpresas sco er furnituras e furniturs da prestaziuns innovativs en ils secturs sanadad e turissem che inizieschan e realiseschan purschidas per il turissem da sanadad. Ellas ed els ston coordinar lur activitads en moda collegiala.

Regiuns

La strategia duai vegnir realisada uschia ch'ella tegna quint da las pussaivladads individualas da las regiuns. En quest connex sto vegnir sviluppada ina rait che funcziuna e che po activar l'effect coordinativ da las activitads da las instituziuns da sanadad e dals manaschis turistics. La nova structura dal management regional conceda libertads pli grondas a las regiuns, ma er la responsabladad per accompagnar quest process. Las regiuns e las vischnancas duain sa colliar e collavurar en ina moda che porscha sustegn. Cun manifestar en in masterplan las pussaivladads elavuradas sin plaun regional (strategia regionala per il svilup da l'economia locala), signaliseschan ellas a las interpresas interessadas la voluntad politica da realisar questas pussaivladads. Quai è ina premissa necessaria per svegliar l'interess da las interpresas e per obtegnair uschia investiziuns e contribuziuns da promoziun chantunalas.

Mesiras chantunalas da sustegn

En il rom da lur pussaivladads finanzialas e legalas sustegnan ils departaments DGSS e DES il svilup da purschidas novas dal turissem da sanadad. Per quest intent è resultada ina stretga colliaziun tranter l'Uffizi da sanadad (US) e l'Uffizi per economia e turissem (UET), ils quals s'engaschan en il rom da las pussaivladads da promoziun chantunalas respectivas. Quai mussa che la realisaziun da la strategia concernent il turissem da sanadad en il Grischun è er ina incumbensa chantunala cuminaivla.

Per promover il turissem da sanadad è vegnì installà il «Post da coordinaziun per il turissem da sanadad Grischun». El stat a disposiziun sco spurtegl unic (in uschenumnà «one stop shop»), respectivamain sco post da consultaziun e d'infurmaziun per temas dal turissem da sanadad e sustegna las interessentas ed ils interessents dal sector da la sanadad e dal turissem a sviluppar projects sco er a metter en pe ina rait da contacts. Per promover la colliaziun e la capaciad d'innovaziun da las furnituras e dals furniturs da prestaziuns vegn concepi in think tank cun specialistas e specialists – er cun represchentanzas da l'Uffizi da sanadad e da l'Uffizi per economia e turissem – che sustegna il Post da coordinaziun. Las commembras ed ils commembers dal think tank evalueschan las tendenzas empermettentas, etableschan contacts cun investidras ed investiders sco er cun autras personas interessadas e pon – sco expertas ed experts – accompagnar las furnituras ed ils furniturs da prestaziuns en la realisaziun da projects. Grazia a quest model pon projects vegnir coordinads en moda complessiva e prendidas sveltes decisions che pussibiliteschan da garantir l'access al martgà.

Sin ina pagina d'internet B2B per las furnituras ed ils furniturs da prestaziuns, ch'è vegnida sviluppada per il turissem da sanadad, vegnan mess a disposiziun e communitgads tranter auter infurmaziuns davart projects e purschidas, occurrenzas, tendenzas futuras, exempels da la meglra pratica da la Svizra e da l'exteriur sco er fecls d'infurmaziun per partenarias e partenaris interessads e pussaivladads da finanziaziun.

Turissem da sanadad en il Grischun

Post da coordinaziun
c/o Clinica Waldhaus Cuir
Loestrasse 220
7000 Cuir

+41 (0)58 225 25 95
info@gt.gr.ch
gesundheitstourismus.gr.ch

Proceder e temas

Dumondas

En in process successiv èn dumandads las partenarias ed ils partenaris da prestaziuns en il sector dals fatgs da sanadad e dal turissem da sa fatschentar permanentamain cun las suandantas dumondas:

- Tge prestaziuns vegnan gia purschidas cun tge success?
- Tge tendenzas vegnan a sa sviluppar en il futur sin il martgà da sanadad?
- Tge secturs da fatschenta supplementars pudessan esser relevants per il Grischun?
- Tge potenzials pon vegnir exaurids cun tge mesiras?
- Tge programs duain vegnir prendids per mauns cun tge prioritad?
- Cun tge impuls economics impurtants èsi da far quint?

Da quai resultan secturs da fatschenta empermettents per sviluppar activitads e projects. Ellas ed els vegnan sustegnids dal «Post da coordinaziun per il turissem da sanadad Grischun» e dal think tank.

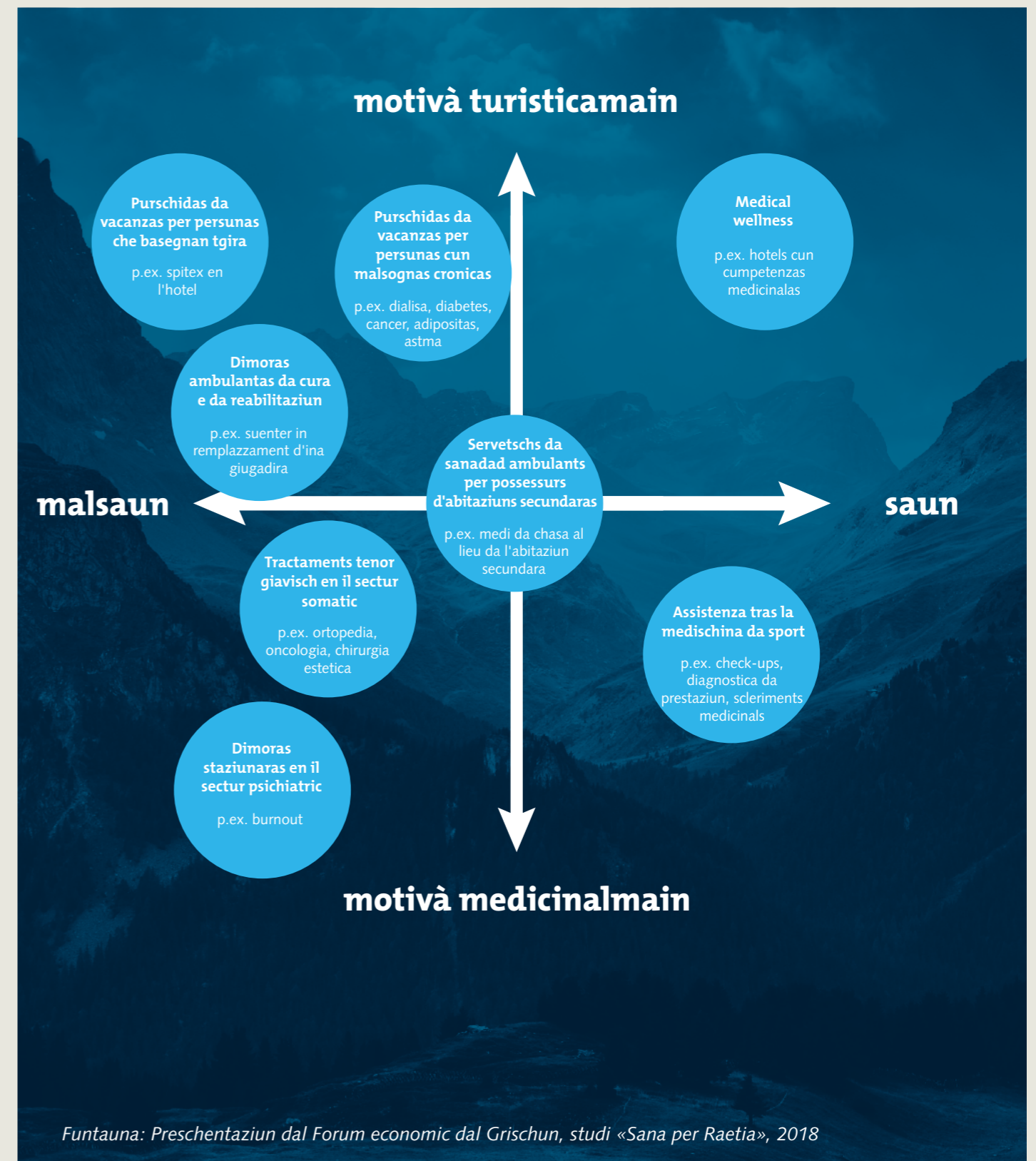
Prescripziuns

Cun sviluppar e cun metter a disposiziun novas purschidas per il turissem da sanadad èsi d'observar

- che quai succeda primarmain sin basa da la structura existenta da purschidas da las instituziuns en ils fatgs da sanadad,
- ch'i vegn focussà cleramain sin las fermezzas existentas,
- che la rentabilitad da las purschidas existentas na vegn betg pregiuditgada,
- ch'i na resulta nagin augment da la quantitat sin donn e cust dal maun public e da l'assicuranza obligatorica per la tgira da malsauns.

Temas

En il studi «Sana per Raetia» èn vegnids identifitgads ils suandants champs tematics che han potenzials che pon vegnir rendids accessibels e ch'èn pia adattads sco champs d'acziun per sviluppar purschidas.

Funtauna: Preschentaziun dal Forum economic dal Grischun, studi «Sana per Raetia», 2018

En spezial duain vegnir rendids accessibels ed exaurids ils potenzials ch'èn avant maun en ils suandants secturs da fatschenta, ils quals demussan in svilup positiv dal martgà:

– Prevenziun

Las furnituras ed ils furniturs da prestaziuns en ils fatgs da sanadad ed en il turissem sviluppan purschidas concernent l'instrucziun d'in cumportament che tegna quint da la sanadad e da la prevenziun. Ina grupp en mira per purschidas preventivas che daventa adina pli impurtanta èn er interpresas, che han cumenzà ad intermediar a lur collavuraturas e collavuratur – en il rom da lur concepts per in management da sanadad per il manaschi – ils princips d'in cumportament che tegna quint da la sanadad tant a la piazza da lavur sco er ordaifer l'interpresa e da rinforzar uschia la capaciad da prestaziun da lur collavuraturas e collavuratur.

– Restricziuns da la mobilitad

Interpresas d'alloschament, chasas da personas attempadas e da tgira sco er clinicas interessadas elavuran en collavuraziun cun instituziuns da tgira ambulanta e cun organisaziuns da personas cun impediments purschidas da vacanzas per personas ch'èn restrenschidas en lur mobilitad e/u che han tipicas malsognas da vegliadetgna sco er per lur confamigliars che tgiran ellas.

– Possessuras e possessurs d'abitaziuns da vacanzas

Las var 55 000 personas extrachantunals che possedan in'abitaziun da vacanzas èn – ensemen cun lur famiglias – ina da las gruppas en mira las pli interessantas ed il meglier adressablas per prestaziuns dal turissem da sanadad. Cun ses provediment decentral da la sanadad dispona il Grischun d'ina buna situaziun da partenza per integrar en ils fatgs da sanadad chantunals las personas che possedan in'abitaziun secundara u in abitaziun da vacanzas.

Posiziunament

Per la comercialisaziun prosperaivla duai la plivalur specifica per la sanadad ch'è cumprovada scientificamain e che resulta da l'utilisaziun da las purschidas correspudentas pudair vegnir mussada en moda transparenta e chapaivla. Purschidas da la medischina da perfecziun existentas e svilupadas da nov duain vegnir accompagnadas d'in marketing unic ed exemplaric.

La paletta da purschidas dal turissem da sanadad sto vegnir rendida enconuschenta a las gruppas en mira. Per quest intent duain vegnir duvrads ils chanals da comercialisaziun da las partenarias e dals partenaris da servetsch regional e chantunals.

Per communitgar cun ina preschentaziun unifurma da la marca metta il chantun a disposiziun la marca «graubünden» per comercialisar products dal turissem da sanadad. Quella vegn duvrada sin basa da criteris da qualitat specifics e duai gidar a promover – cun sias valurs da marca centralas «autentic, recreativ e prospectiv» – la percepziun positiva sco er a sustegnair la promoziun da la vendita da las purschidas – er sur ils chanals da l'organisaziun da marketing chantunala Grischun Vacanzas (GRV).

La coordinaziun da las activitads correspudentas cun GRV sco er cun la marca «graubünden» è chausa dal Post da coordinaziun.

Nus essan dumandads tuttas e tuts ...

Nus appellain a tut las acturas ed a tut ils acturs interessads dals fatgs da sanadad e dal turissem da daventar activas ed activs, da prender l'iniziativa e da profitar uschia da novas schanzas dal martgà. Il Post da coordinaziun per il turissem da sanadad ed il Post da svilup regional sustegnan ellas ed els sin lur via da render accessibels novs potenzials.

Turissems da sanadad en il Grischun

Post da coordinaziun
c/o Clinica Waldhaus Cuir
Loestrasse 220
7000 Cuir

+41 (0)58 225 25 95
info@gt.gr.ch
gesundheitstourismus.gr.ch